

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

ДНІПРОПЕТРОВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ЗАЛІЗНИЧНОГО ТРАНСПОРТУ ІМЕНІ АКАДЕМІКА В. ЛАЗАРЯНА

МАТЕРІАЛИ

**VII Міжнародної наукової конференції
«АНТРОПОЛОГІЧНІ ВИМІРИ
ФІЛОСОФСЬКИХ ДОСЛІДЖЕНЬ»**

МАТЕРИАЛЫ

**VII Международной научной конференции
«АНТРОПОЛОГИЧЕСКИЕ ИЗМЕРЕНИЯ
ФИЛОСОФСКИХ ИССЛЕДОВАНИЙ»**

PROCEEDINGS

**of the 7 International Scientific Conference
«ANTHROPOLOGICAL MEASUREMENTS
OF PHILOSOPHICAL RESEARCH»**

19 - 20 КВІТНЯ

ДНІПРО 2018

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

**Дніпропетровський національний університет
залізничного транспорту імені академіка В. Лазаряна**

КАФЕДРА ФІЛОСОФІЇ І СОЦІОЛОГІЇ

**НАЦІОНАЛЬНИЙ ГІРНИЧИЙ УНІВЕРСИТЕТ
КАФЕДРА ФІЛОСОФІЇ І ПЕДАГОГІКИ**

**МАТЕРІАЛИ
7ої Міжнародної наукової конференції
«АНТРОПОЛОГІЧНІ ВИМІРИ ФІЛОСОФСЬКИХ ДОСЛІДЖЕНЬ»**

**МАТЕРИАЛЫ
7ой Международной научной конференции
«АНТРОПОЛОГИЧЕСКИЕ ИЗМЕРЕНИЯ ФИЛОСОФСКИХ
ИССЛЕДОВАНИЙ»**

**PROCEEDINGS
of the 7th International Scientific Conference
« ANTHROPOLOGICAL MEASUREMENTS OF PHILOSOPHICAL
RESEARCH»**

19.04 – 20.04.2018

УДК 11/.14 : 572
ББК Ю 216

Редакційна колегія:

Хміль В.В., д-р філос. наук
Варшавський О.П., канд. філос. наук
Малівський А.М., канд. філос. наук
Колесникова Т.О., канд. наук
із соціальних комунікацій, с.н.с.

А 72

Антропологічні виміри філософських досліджень [Текст] : матеріали 7-ої міжнародної наукової конференції, Дніпро, 19-20 квітня 2018 р. – Дніпро: ДНУЗТ, 2018. – 127 с.

У збірнику представлені матеріали 7-ої міжнародної наукової конференції «Антропологічні виміри філософських досліджень», яка відбулася 19-20 квітня 2018 року в м. Дніпро, Україна.

Висвітлюються та осмислюються нові грані людського існування на початку нового тисячоліття. Окрема увага зосереджується на формах їх оприявлення та рефлексії у філософії науки, техніки, мови.

Збірник призначено для співробітників науково-дослідних організацій, наукових, науково-педагогічних та інженерних працівників, докторантів, аспірантів, студентів вищих навчальних закладів.

© Хміль В.В. та ін., укладання, 2018

© Вид-во кафедри філософії і соціології Дніпропетр. нац. ун-ту залізн. трансп. ім. акад. В. Лазаряна,
редагування, оригінал-макет, 2018

НАУКОВИЙ КОМІТЕТ КОНФЕРЕНЦІЇ

Пшінько О.М. – д-р технічних наук, проф., ректор Дніпропетровського національного університету залізничного транспорту імені академіка В. Лазаряна – голова.

Мямлін С.В. – д-р технічних наук, проф., проректор з наукової роботи Дніпропетровського національного університету залізничного транспорту імені академіка В. Лазаряна – заступник голови.

Хміль В.В. – д-р філософських наук, проф., завідувач кафедри філософії і соціології ДНУЗТ – заступник голови.

Члени наукового комітету:

Лях В.В. – д-р філос. н., проф., зав. відділом Інституту філософії імені Г.С.Сковороди НАНУ.

Шабанова Ю.О. – д-р філос. н., проф., зав. кафедрою філософії і педагогіки Державного ВНЗ «Національний гірничий університет».

Воронов В.В. – д-р соціолог. н., проф., провідний науковий співробітник Інституту соціології Російської академії наук.

Кривчик Г.Г. – д-р істор. н., проф., дійсний член НАПН України, професор кафедри українознавства.

Колесникова Т.О. – канд. наук із соціальних комунікацій, с.н.с., директор науково-технічної бібліотеки.

Корх О.М. – д-р філос. н., проф., проректор Академії митної служби України.

Решетніченко А. В. – д-р філос. н., проф. Академії митної служби України.

Токовенко А.С. – д-р філос. н., проф. Дніпропетровського національного університету ім. Олесья Гончара.

Гужва О.П. – д-р філос. н., проф., зав. каф. історії Української державної академії залізничного транспорту.

Ковтун В.В. – канд. істор. н., доц. каф. українознавства ДНУЗТ.

лософ: за його словами він «жував», щоб добре розжувати біблійні істини, знайти ту найвищу істину, що ховається за буденними, земними словами, а в усіх його творах багато цитат з Біблії.

Говорячи про відносини людини і Бога, Г.С.Сковорода дотримувався християнської ідеї сходження людини до Бога і Бога до людини в разі, коли людина стане врівень з Богом. Г. Сковорода вважав, що справжнє щастя людина може знайти лише в поєднанні з Богом, а поєднання можливе при пізнанні самого себе через символічний світ Біблії.

Філософська спадщина Г. С. Сковорода багатогранна і охоплює самі різноманітні аспекти людського життя науку, релігію, культуру, мистецтво. Проте базис і основу світорозуміння місця людини у Всесвіті, самопізнанні нею самої себе і Бога розкривається у філософських поглядах філософа про три світи і дві натури.

СИМВОЛ ВІРИ ЛЕВА ШЕСТОВА

*Петрушов В.М., Український державний університет
залізничного транспорту*

Л. Шестов як і С. Кіркегор, відкрито і рішуче виступив проти безоглядної та всеохоплюючої раціональності в мисленні людини. Концептуальне неприйняття Л. Шестовим класично-академічного стилю вираження метафізичних ідей слід визнати як його критичну метарефлексію над існуючою філософією, яка вибудовувалася ним на «досвіді адогматичного мислення». Адогматизм для мислителя стає методологічною формою інтелектуального самовираження, в якому він відкриває своє уявлення про світ життя людини парадоксальним способом мислення, що не виключає самого абсурду. Його адогматизм можна визначити як певну парадигму. Л. Шестов, критикуючи умоглядну філософію, протиставляє їй дійсну філософію, першим кроком до якої є вироблення байдужості до будь-якого світогляду. Філософія повинна бути принципово іншою. Вона має декларувати свою свободу від об'єктивної логіки незалежних від індивіда етичних і наукових норм. Правильнішим буде звернення не до знання, а до незнання, до невідомого, не до розуму, а до абсурду, ірраціонального. Ірра-

ціональне більш потужна реальність, ніж знання. При цьому невідоме нічого спільного з відомим мати не може. Треба визнати реальність абсурдного, ірраціонального, яке не вміщується в розум. Це розум породжує загальнообов'язкові істини, і вони втрачають силу, як тільки ми поглянемо на них з позиції невідомого. Невідоме, як і відоме, має статус реальності. Єдине, що відрізняє їх, - це неможливість невідомого бути одночасно і відомим, а відомого - невідомим. Але невідоме може раціоналізуватися, а те, що вважалось раціональним, раптом стає ірраціональним, яке не вміщується в розумі. Звідси і завдання філософії - навчити людину жити у невідомому. Така філософія, як прояв свободи, має охоплювати невідоме як таке, але не у знанні, а в якихось життєвих ситуаціях й актах. Завдання філософії — бентежити людей. Л. Шестов хоче показати відкритість усякого буття, у тому числі й буття людей, допомогти їм отримати свободу пошуку істини там, де зазвичай її не шукають і не хочуть шукати. Його філософія стверджує необов'язковість істини. Така філософія звернена до людини самотньої. Вона для тих, хто може пізнати безнадійність. Його філософія суперечлива. Це перш за все виявляється в суперечливості вживання Л. Шестовим термінів. Сам Л. Шестов уникав дискурсивності й системності, протиставляючи їм афористичність, іронію, образність. У цьому він своїми текстами наблизився до сучасної наративної філософії. Але його наративність полягає в доведенні думок до абсурду.

Сутнісним завданням філософії, згідно з Л. Шестовим, є підготовка людини до можливих пограничних ситуацій. Філософ неухильно еволюціонував до фідеїзму, і його погляди поступово стали вміщувати і трансцендентне. Завдання релігійної філософії – допомогти людині в приготуванні до свободи, невідомого і смерті. І не тільки звільнитись самим, а й звільняти людей від влади понять. Адже витоки буття в тому, що приховано, а не в тому, що виявлено. Релігійна філософія народжується в безмежній напрузі через подолання страху, того страху, який навів на нас спокусник. Філософія є великою і останньою боротьбою за первозданну свободу і заховане у свободі «добре зело», яке розщепилося після гріхопадіння на наше німецьке добро і наше все знищуюче зло.

Бог у Л. Шестова такий же ірраціональний і німий, як і глибина людської душі. Бог – це деяка таїна, абсолютно невідома сила, яка може відкритися у трансценденції, у пограничній ситуації. Вірний духу свободи, Л. Шестов стверджує, що той, хто не злякається ні Бога, ні диявола, не ввійде в інший світ, який є справжнім. Цей світ лежить за межами буденності, і до нього людина може прорватися лише через певні перепони.

У житті людини дуже важливу роль відіграє випадок. Випадок – це вектор в інший світ, світ істини. Істина має творчий характер. Вона – втілення неповторності і в цьому розумінні пов'язана з ніщо, тому що тільки творчість із нічого має можливість давати нам небувале, неповторне; справжня істина подібна до таїни. Як тільки ми захочемо відкрити таїну істинного, загального і необхідного, ми миттєво забудемо те, що бачили.

Л. Шестов розділяє істини розуму і справжні «живі» істини. Однією з ознак справжньої істини є свобода і множинність. Мислитель виступає проти системності. Його філософія асистемна, але спрямована і цілісна. Центральною проблемою цієї філософії трагедії є людина та її ставлення до світу і Бога. Для Л. Шестова людина – це її існування в пограничній ситуації, це свобода і творчість. Людина гріховна, але не винна, тому безвідповідальна і пасивна. Саме життєві проблеми виступають у Л. Шестова пізнавальними орієнтирами, «емпіричними інтенціями» в катакомбах парадоксів, припущень і контрадикцій, які так майстерно він використовував у своїх творах. Теми буття, існування, їх до-точність до метафізичних проблем перетікають до нас з алейрону мислення Л. Шестова у формі адогматичних апорій. Вони ж і є предметом філософських роздумів на тлі сучасності, дослідження горизонтів майбутнього, які відкриваються для людини з висот шестовської творчості.

На зміну критиці І. Кантом чистого розуму приходить ірраціоналістичний адогматизм С. Кіркегора і Л. Шестова, сповнений глибокого екзистенціального змісту. І саме в ньому ми знаходимо парадокс віри. Позиція Л. Шестова стосовно розуму заперечлива, а тому виникає парадокс: вихід там, де немає виходу для розуму людини. Парадокс цей витікає з питання: інакше для чого нам Бог? У Бога просять неможливого. Л. Шестов саме в абсурді бачить руйнацію наших надій. Для абсурду розум нікчемний, але існує щось вище за розум. Із неможливості все пояснити народжується абсурд. Л. Шестов робить висновок про марність розуму, з чого випливає крок до розуміння вищості ірраціонального. У філософських медитаціях С. Кіркегора і Л. Шестова є сутнісні моменти, які підкреслюють відкриття ними нового аспекту екзистенційного адогматизму. Він полягає в тому, що у критиці розуму з'явилася лінія, яка, виходячи з абсурду, спрямована у світлу сферу надії, де панує тільки віра (*sola fide*) і де та ж сама віра перекреслює всі надії на розуміння абсурду (парадокс віри).

Якщо сутність абсурду втрачається, то залишається лише віра, яка вища за розум. Віра є протидією абсурду, але в той же час вона його і створює. То ж перемога віруючого потребує його падіння (абсурду), але це і є те, що можна

назвати парадоксом віри. Отже, «парадокс віри» і «*sola fide*» стають знаковими символами в європейському адогматизмі, відкриваючи напрямок у сучасному екзистенціалізмі, в якому абсурд - цей апофеоз критики розуму - уже говорить від першої особи, власною мовою, семантика якої та наративи тісно пов'язані з цими символами.

Парадокс віри і *sola fide* існують лише під дахом абсурду і приречені не на мирне співіснування, а на специфічне екзистенціально-феноменологічне зіткнення саме на межі мислення, з одного боку якої знаходиться екзистенція «парадокс віри», а з іншого — феномен «*sola fide*». Чому так, а не навпаки? Тому що «парадокс віри» екзистенційно походить з відчаю С. Кіркегора.

Л. Шестов вслід за М. Лютером *sola fide* приймає як символ віри. На перший погляд здається, що у Л. Шестова *sola fide* протистоїть самій суті його «досвіду адогматичного мислення», адже адогматизм не може сприймати будь-який догмат, у тому числі і «лише вірою». До того ж для адогматизму висхідним джерелом філософування є сумнів, в той час як *sola fide* не допускає ніяких сумнівів.

Л. Шестов, йдучи від власної рецепції «парадоксу віри» до переконання «*sola fide*», обрав свій адогматичний шлях пошуку символу віри. І пролягає цей шлях через лабіринт розуму, віри, парадоксу й абсурду. Для нього віра започатковує і спрямовує мислення людини. Віра – це таїнство прилучення до абсолютно невідомого. Це таке невідоме, у сфері якого припустимо, що Бог вимагатиме від людини цілком неможливого, де немає місця не лише моральним, але й будь-яким іншим законам. Ми живемо у світі, де все можливе, але існує світ необмежених можливостей. Людина причетна до цього світу лише через віру поза будь-якими законами. Цього не можна знати, у це треба повірити, а тому воно невідоме і від людини Бог здатний вимагати «цілком неможливого». Для людини шлях у світ «можливості неможливого» пролягає лише через *sola fide*.

ПРОБЛЕМА СЕНСУ ЖИТТЯ ЛЮДИНИ	
Дерев'янку О.Й.	41
СУБ'ЄКТИВНІСТЬ В ОСВІТНІХ ПРАКТИКАХ ПОСТМОДЕРНУ: АНАЛІЗ В КОНТЕКСТІ ПРОБЛЕМИ ДУХОВНОСТІ	
Камардаш Н.В.	42
ІДЕОЛОГІЯ ЛИЦАРСТВА – ФЕНОМЕН СЕРЕДНЬОВІЧЧЯ ТА ВТІЛЕННЯ ІДЕЇ КАЛОКАГАТІЇ: ФІЛОСОФСЬКО-АНТРОПОЛОГІЧНИЙ АСПЕКТ	
Кобзєва І.О.	44
СОЦІАЛЬНІ КОМУНІКАЦІЇ У ПОСТМОДЕРНОМУ СВІТІ Ж.БОДРІЙЯРА	
Корх О.М.	47
ПРОБЛЕМА ВИНИКНЕННЯ ЖИТТЯ: КРЕАЦІОНІЗМ ТА ЕВОЛЮЦІОНІЗМ	
Кузишин А.Я.	49
ПРОБЛЕМА ЛЮДИНИ В ФІЛОСОФІЇ Г.С. СКОВОРОДИ	
Мозолевич В.О.	52
ЛЮДИНА ПОСТМОДЕРНУ У ФІЛОСОФІЇ СЕРГІЯ КРИМСЬКОГО	
Мороз О.В.	54
РОЗУМІННЯ БОГА У ФІЛОСОФІЇ Г.С.СКОВОРОДИ	
Паращєвіна О.С.	56
СИМВОЛ ВІРИ ЛЕВА ШЕСТОВА	
Петрушов В.М.	58
ПРОБЛЕМА БУТТЯ ЛЮДИНИ В СЕРЕДНЬОВІЧНІЙ ФІЛОСОФІЇ	
Пивоварова Г.Б.	62
РЕМИНИСЦЕНЦІИ СРЕДНЕВЕКОВОГО УЧЕННЯ О ТРАНСЦЕНДЕНТАЛИЯХ В ПОСТМОДЕРНИСТСКОЙ ФИЛОСОФИИ ДЖОРДЖО АГАМБЕНА	
Тимофєєв А.В.	64
ПРОБЛЕМА ЛЮДИНИ ТА КУЛЬТУРИ В ФІЛОСОФІЇ ГЕГЕЛЯ	
Федоренко Є.М.	67
СПІВВІДНОШЕННЯ ФІЛОСОФІЇ ТА МІФОЛОГІЇ ЯК ІСТОРИЧНИХ ТИПІВ СВІТОГЛЯДУ	
Янченко Д.А.	70

СЕКЦІЯ 4. ФЕНОМЕН ЛЮДСЬКОЇ СУБ'ЄКТИВНОСТІ В КОНТЕСТІ ГЕНДЕРНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

НАСИЛЬСТВО ЯК ДОКАЗ НАЛЕЖНОСТІ ДО ЧОЛОВІЧОЇ СТАТІ: ПЕРЕОЦІНКА	
Березіна В.В.	73

СЕКЦІЯ 5. АНТРОПОЛОГІЧНА СКЛАДОВА ФІЛОСОФСЬКІВАННЯ

АНТРОПОЛОГІЧНА МЕТАФІЗИКА ДЕКАРТА В КОНТЕКСТІ СУЧАСНИХ ДИСКУСІЙ	
Малівський А.М.	76